

# Likestilling i barnehagene



Rapport fra tre barnehager  
i Gran kommune 2011



## Forord

Likestillingscenteret takker Fylkesmannen i Oppland ved rådgiver Inger Kolstad for å bevilge penger til dette prosjektet og for å ha et langsiktig fokus på arbeid med likestilling. Vi takker barnehagekonsulent Mona Mikalsen i Gran kommune for god tilrettelegging og godt samarbeid. Likestillingscenteret har satt stor pris på det gode samarbeidet med Gran kommunale familiebarnehage, Bjonerua barnehage og Moen barnehage. Barnehagene har vist et stort engasjement.

Å ha resultater fra eget prosjekt gjør at spørsmål om kjønn og likestilling oppleves som mer relevant og interessant, fordi det gjelder forhold i ens egen barnehage. Likevel er vår erfaring at selve gjennomføringen av prosjektet er like viktig som resultatene fra undersøkelsene. Utviklingsprosjekter som dette gjør at personalet i langt større grad fokuserer på kjønn og likestilling, får ny innsikt om egne holdninger og reflekterer i større grad over hvordan barna blir møtt og forstår seg selv som gutt og jente.

De ansattes kunnskaper og holdninger er viktig for at likestilling skal bli en integrert del av pedagogikken, og at gutter og jenter får like muligheter, noe som er framhevet blant annet i rammeplanen. Arbeid med likestilling er et langsiktig og kontinuerlig arbeid. Målet er at likestillingsperspektivet skal integreres i alt annet arbeid i barnehagene og ikke komme som et tillegg.

Hamar 31.01.2012

Nina Johannesen  
Prosjektleder

Mona Renolen  
Prosjektmedarbeider



## Innhold

<b>Forord</b> .....	<b>2</b>
<b>Innhold</b> .....	<b>3</b>
<b>1. Bakgrunn</b> .....	<b>4</b>
<b>2. Organisering av prosjektet</b> .....	<b>5</b>
<b>3. Presentasjon av barnehagene og prosjektene</b> .....	<b>6</b>
<b>4. Teoretiske refleksjoner</b> .....	<b>8</b>
<b>5. Metode</b> .....	<b>10</b>
Kartelegging av lek .....	10
Intervju.....	10
Praksisfortellinger.....	11
Kartlegging av litteratur.....	11
<b>6. Resultater og analyse</b> .....	<b>12</b>
Moen barnehage – resultat fra observasjon.....	12
Bjonerua barnehage – resultat fra kartlegging og analyse av litteratur.....	16
Gran kommunale familiebarnehage - resultat fra kartlegging og intervju .....	19
<b>7. Hovedtrekk fra barnehagenes prosjekter</b> .....	<b>23</b>
<b>8. Veien videre</b> .....	<b>25</b>
<b>Litteraturliste</b> .....	<b>26</b>
<b>Vedlegg: Innhold i fellessamlinger for barnehagene og planleggingsdag</b> .....	<b>27</b>



## 1. Bakgrunn

Fylkesmannen i Oppland bevilget midler til et kompetansehevingprosjekt for barnehager i Oppland i 2011. Formålet var å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet i barnehagene i forhold til likestillingsperspektivet og dermed utvikling av barnehagenes læringsmiljø som skal fremme likestilling mellom kjønnene. Konkret ble det planlagt et nettverk der tre barnehager i Gran kommune gjennomførte en kartlegging og analyse av arbeidet i sin barnehage. Dette prosjektet inngikk som en oppfølging av Likestilling 2014 - regjeringens *handlingsplan for likestilling mellom kjønnene*. Likestillingscenteret har ledet nettverket.

Likestillingscenteret er et kompetansesenter som jobber hovedsakelig med kjønnslikestilling, men arbeider også ut fra andre diskrimineringsgrunnlag der dette er relevant. Senteret har blant annet kompetanse i forhold til praktisk likestillingsarbeid og integrering av kjønnspektivet i ulike fagområder. Likestillingscenteret har siden 2009 hatt praktisk likestillingsarbeid i barnehager som ett av sine satsningsområder og har også samarbeidet med fylkesmannen i Hedmark om konferanser og utviklingsnettverk i barnehager.

I følge tall fra SSB var dekningsgraden i 2009 for barn i barnehager 88,5 prosent på landsbasis for aldersgruppen ett til fem år, noe som betyr at de fleste barn i Norge går i barnehage. Gutter og jenters kjønnsidentitet tar form og utvikles

mens de går i barnehagen. Barnehagen er dermed sammen med skolen viktige sosialiseringsfaktorer i vårt samfunn. Det er viktig både å utvikle gode metoder for arbeid med likestilling i barnehager og å vise til gode eksempler, som andre kan bli inspirert av og benytte.

Kunnskapsdepartementet (KD) bestilte i 2010 en rapport om status for likestillingsarbeid i norske barnehager. Oppdraget ble gitt til Likestillingscenteret med Østlandsforskning som underleverandør. Statusrapporten *Nye barnehager i gamle spor? Hva vi gjør, og hva vi tror* (Likestillingscenteret 2010) konkluderte med at det i liten grad foregår et systematisk, integrert og kontinuerlig arbeid med likestilling i barnehagene, og at det vi tror vi gjør, ofte ikke er det vi gjør i praksis. Statusrapporten viste også et stort behov for kunnskap om hvordan jobbe praktisk med kjønn og likestilling i barnehager.

KD bevilget i 2011 midler til å utarbeide og gjennomføre et landsdekkende opplæringsstilbud om praktisk likestillingsarbeid for ansatte i barnehager. Likestillingscenteret fikk oppdraget i samarbeid med Dronning Mauds Minne høyskole for førskolelærerutdanning (DMMH) og Canvas. DMMH og Canvas har også bred erfaring med å arbeide med likestilling i pedagogikken. Kurs for barnehageansatte vil bli gjennomført over hele landet i 2012 og 2013, og her vil vi blant annet bruke erfaringer fra dette prosjektet.



## 2. Organisering av prosjektet

Bjønneroa barnehage, Gran kommunale familiebarnehage og Moen barnehage i Gran kommune har deltatt i prosjektet. Disse barnehagene inngikk i et utviklingsnettverk som ble ledet av Likestillingscenteret. Arbeidet startet opp i mai 2011 og ble avsluttet i desember 2011.

En god måte å utvikle kunnskap på er å delta i et nettverk med felles samlinger hvor det fokuseres på kunnskap om kjønn og likestilling, og parallelt gjennomføre en kartlegging og analyse av situasjonen i den enkelte barnehage. Kartlegging i egen barnehage er ikke ment som representative undersøkelser eller forskning, men som en prosess hvor de ansatte kan avdekke noen tendenser i forhold til egen praksis, og gjennom det få økt bevissthet om hvilke utviklingsmuligheter gutter og jenter har i barnehagen. I samarbeid med Fylkesmannen i Oppland, Gran kommune og barnehagene ble en slik tenkning lagt til grunn for organiseringen av dette nettverket.

Likestillingscenteret arrangerte tre felles samlinger for barnehagene med fokus på kunnskap om kjønn og likestilling, aktuell forskning, lovverk, metode, hvordan komme i gang og eksempler fra arbeid i andre barnehager. Det ble satt av tid til diskusjoner og refleksjon på samlingene. Deltagerne inspirerte hverandre, utvekslet erfaringer og lærte av hverandre. I tillegg ble det satt av tid til planlegging og veiledning (se vedlegg I). Hver barnehage fikk tilbud om veiledning mellom samlingene og i forbindelse med skriving av rapport. Alle barnehagene leverte en rapport fra arbeidet, som er grunnlaget for denne felles rapporten. Barnehagenes rapporter er tilgjengelige på Likestillingscenterets nettsider.

Alle ansatte i disse barnehagene deltok på en planleggingsdag i regi av Likestillingscenteret i august med tema praktisk likestillingsarbeid i barnehagen. Dette var en god måte å involvere hele personalgruppen, noe som er vesentlig for å få til et godt prosjekt.





### 3. Presentasjon av barnehagene og prosjektene

#### Gran kommunale familiebarnehage

Gran kommunale familiebarnehage består av i alt fire hjem med fire til åtte barn i alderen ett til tre år, og en uteavdeling med til sammen 14 barn i alderen tre til seks år. Totalt er det 47 barn i barnehagen. Barnehagen har avdelinger som ligger på Gran, Jaren og Brandbu. To og to hjem samarbeider minst en dag hver uke med veiledning av førskolelærere. Uteavdelingen disponerer et uteområde som vektlegger friluftsliv og fysisk aktivitet.

Målsettingen for prosjektet var å fremme arbeidet med likestilling med spesiell vekt på lekens muligheter eller eventuelle begrensninger på grunn av personalets holdninger til kjønn, fysisk miljø eller tilgjengelige leker. Barnehagen utarbeidet problemstillingen *"Gis jenter og gutter likt handlingsrom i den frie leken?"* De ønsket å kartlegge hvorvidt barna selv opplever at de gis like muligheter. Kartlegging av lek og barne- og voksenintervju ble brukt som metoder. Intervju ble gjennomført i aldersgruppa tre til seks år. De ansatte ble også intervjuet. Kartlegging av frilek ble foretatt i aldersgruppa tre til seks år, og i småbarnsavdelingen.

Personalet samlet praksisfortellinger relatert til kjønn og likestilling som ble diskutert på personalmøter. Slike fortellinger gir et godt utgangspunkt for å reflektere rundt egne og barns handlinger og tanker.

Styrer og to pedagogiske ledere har vært ansvarlige for kartlegginger og intervjuer, men hele personalgruppa har vært involvert og deltatt aktivt i prosjektet. Alle foreldrene ble informert om prosjektet på høstens foreldremøte. Oppsummering av kartlegginger og intervjuer, samt rapportskrivning er utført av pedagogiske ledere og styrer.

#### Moen barnehage

Moen barnehage har to avdelinger med til sammen 29 barn. De har en småbarnsavdeling med barn i alderen ett til tre år og en utegruppe med barn fra tre til seks år. I prosjektet undersøkte personalet leken i utegruppen, som er en uteavdeling med til sammen 18 barn og tre voksne. De disponerer en egen uteplass med grillhytte og bål plass. Avdelingen har også tilgang til en lekeplass med lekematerialer. Mesteparten av dagen er de ute ved grillhytta, og på ettermiddagen går de ned på lekeplassen.

Barnehagen ønsket å fokusere på samlek mellom gutter og jenter, og hva tilgjengelig lekemateriale har å si for aktivitetene barna velger. Ved grillhytta er det ingen leker. Barna leker med skogens egne materialer og bruker fantasien, mens på lekeplassen er det en stor kasse med leker, sandkasse, husker, sklie og lekehus. Problemstillingen ble *"Leker gutter og jenter mer sammen med lekemateriale eller uten lekemateriale?"*

Barnehagen valgte kartlegging som metode. Kart ble tegnet over uteplassen ved grillhytta og lekeplassen. På to forskjellige tidspunkter av dagen ble det tegnet av på kartene hvor mange barn som lekte sammen, kjønnssammensetning i gruppene som lekte sammen, og hva slags lek barna lekte.

På personalmøtene ble prosjektet tema, slik at alle avdelinger fikk innsikt i hva prosjektet gikk ut på. Foreldrene ble informert om prosjektet på foreldremøter og funnene fra observasjonene ble tatt opp i foreldresamtaler.



#### Bjønneroa barnehage

Bjønneroa barnehage ligger på vestsida av Randsfjorden. Barnehagen har en avdeling med barn i alderen ett til fem år. De har en egen utegruppe tre dager i uka, som først og fremst er et tilbud til de eldste barna. Barnehagen har et uteområde med egen bål plass og lavvo.

Bjønneroa barnehage ønsket å ta utgangspunkt i felles samlinger for barna og utarbeidet denne problemstillingen: *"Hvordan møter vi gutter og jenter som faller ut av samlinger?"* Observasjon ble valgt som metode og prosjektplan og registreringsskjema ble utarbeidet. Det viste seg at det ble vanskelig å få gjennomført prosjektet av forskjellige praktiske årsaker. Midt i prosjektperioden ble det derfor i samråd med Likestillingscenteret bestemt å endre tema og problemstilling i forhold til barnehagens rammer og muligheter, slik at prosjektet kunne gjennomføres uavhengig av tid, sted og sykdom hos ansatte.

Barnehagen valgte å kartlegge bøker for å undersøke om de har flest bøker med gutter eller jenter i hovedrollen, og om det var flest kvinnelige eller mannlige forfattere av bøker med jente/gutt i hovedrollen. I tillegg ble to bøker analysert ut fra et kjønnsperspektiv. Målet for kartleggingen var å øke personalets bevissthet på hva slags litteratur som finnes i barnehagen, samt få økt bevissthet generelt om kjønn og likestilling.





## 4. Teoretiske refleksjoner

For å skape motivasjon for likestillingsarbeid i barnehagene, er det viktig med kunnskap og refleksjon. Hvorfor og på hvilken måte er det relevant å jobbe for like muligheter på grunnlag av kjønn, i barnehagen? Å heve blikket for å se det som skjer i hverdagen i sammenheng med historiske og kulturelle strukturer, er vesentlig for å få en grunnleggende forståelse av hvordan vi forholder oss til kjønn. Å reflektere over hva likestilling i barnehagen betyr, er viktig fordi det får konsekvenser for det pedagogiske innholdet barnehagene vil jobbe videre med (Askeland og Rossholt, 2009).

Målet med likestilling i barnehagen er ikke at jenter og gutter skal bli like. Vi vil heller si at det handler om at ikke alle jenter trenger å være like, og at ikke alle gutter trenger å være like. Det handler om å utvide gutters og jenters handlingsrom, slik at de ikke begrenses av tradisjonelle kjønnsstereotyper. For å kunne se hvor kjønn begrenser, må man trene opp ett blikk hvor kjønnsperspektivet er en del av det man observerer i barnehagehverdagen.

Vi har formulert fire innfallsvinkler for å reflektere over kjønn i barnehagen:

*Biologisk kjønn* er knyttet til om man er født jente eller gutt. Sosialt kjønn er knyttet til forventningene vi har til gutter og jenter fordi de biologisk sett er forskjellige. Disse forventningene er i stor grad historisk foranderlige og kulturelt betingede (Hovde og Moen 2010). Mange forskningsprosjekter viser at voksne på et ubevisst plan bidrar til å skape og fastholde kjønnsstereotype oppfatninger hos barn (Bredesen 2004, Likestillingssenteret 2010).

*Barnas sosialisering* og kjønn. Samfunnet er på mange områder strukturert og organisert ut fra kjønn, og dette lærer barna om mens de går i barnehagen. Utprøving av kjønnets betydning er en del av barnas sosialiseringssprosess. De voksne kan bidra med aktivt å støtte en åpenhet i forhold til hva det er legitimt å foreta seg som henholdsvis gutt og jente (Bredesen 2004). Slik kan voksne bidra med rom for individuelle forskjeller innad i kjønnskategoriene og vise at det er mange måter å være gutt og jente på.

*Markedets sosialisering og barnehagens rolle.* Markedskreftene bruker i stadig større grad kjønnsstereotype virkemidler for å selge. Barna blir påvirket av dette gjennom TV, spill, bøker, leker, reklame, klær m.m. De blir utsatt for massiv informasjon om hva som er ment for gutter og hva som er ment for jenter. Hva blir barnehagens rolle i dette landskapet? Barnehager kan være, og er ofte, en motvekt til den økende kjønnsstereotype påvirkningen av barn gjennom markedskrefter som på stadig flere områder lager nisjeprodukter ut fra kjønn (Jørgensen 2008). Blant annet kan det å skape bevissthet rundt kjønnsstereotype bøker og leker i barnehagen, være et godt virkemiddel. Et viktig spørsmål å diskutere i et likestillingsspektiv, er hvordan personalet skal forholde seg til og samtale med barna om kjønnsroller og kjønnsstereotyper.

*Dyprøller* handler om de forestillingene vi bærer med oss om kjønn, og disse forestillingene er ofte ubevisste (Kleppe 2008). Holdninger til hvordan kvinner skal være og hvordan menn skal være, er noe vi har med oss fra barndommen. Selv om man har et bevisst forhold til kjønn, dukker disse stereotypene hele tiden opp som mer eller mindre bevisste i ulike situasjoner. Hva vi forventer av gutter og jenter kan være forskjellig, på samme måte som vi vurderer og bedømmer voksne kvinner og menn forskjellig. Selv om vi ønsker å se barna som individer, er det umulig å komme forbi kjønnskategoriene hvis vi ønsker å se ubevisste handlingsmønstre ut fra kjønn, og hvordan dette eventuelt påvirker barnas spillerom som individer. Med en kjønnsblind tilnærming kan strukturer vi ikke er oss bevisst videreføres.





## 5. Metode

Det har til sammen blitt prøvd ut fire metoder i prosjektet; kartlegging av lek, barneintervju og intervju av ansatte, praksisfortellinger og gjennomgang og analyse av litteratur. Vi vil her kort presentere hvordan disse metodene ble brukt og noen erfaringer med metodene.

### Kartlegging av lek

Gran kommunale familiebarnehage og Moen barnehage har kartlagt gutters og jenters lek, og om gutter og jenter leker sammen eller hver for seg.

Gran kommunale familiebarnehage gjennomførte kartleggingen i tre småbarnsavdelinger med leker, og i uteavdelingen med barn i alderen fra tre til seks år der det er lite tilgjengelig lekemateriale. Barnehagen utarbeidet to skjema, ett for småbarnsavdelingene og ett for uteavdelingen. Det ble lagt vekt på å lage skjema som gjorde det enkelt å registrere hva barna lekte med. De brukte ulike farger for å registrere om barna lekte alene, sammen med andre av samme kjønn eller om gutter og jenter lekte sammen.

Moen barnehage tegnet kart over uteplassen ved grillhytta og lekeplassen. Uteplassen er helt uten leker, mens lekeplassen er fullt utstyrt med leker. På to forskjellige tidspunkter av dagen ble det tegnet av på kartene hvor barna befant seg, hvor mange barn som lekte sam-

men, og om det var samlek mellom gutter og jenter. De valgte også å registrere hva slags type lek barna lekte. Dette for å se om det er typiske «jenteleker/aktiviteter» eller «gutteleker/aktiviteter» som preget samleken.

Moen barnehage fikk erfare at det kan være en utfordring å gjennomføre et slikt prosjekt etter planen i en avdeling med høy aktivitet med 17 barn og tre voksne. Etter å ha laget kart til registreringene fant personalet ut at det ikke var lett å huske å ta med disse når de skulle til uteplassen. En erfaring var derfor å tilrettelegge for at registreringen kan gjøres så praktisk og enkelt som mulig, ved å notere leken på baksiden av krysslista som de likevel har med hver dag. Eventuelt kunne kartet limes inn på baksiden av krysslista. Observasjonene ble lagt til de dagene da barnegruppen var mest mulig fulltallig, fordi personalet opplevde at leken og atmosfæren i gruppen endret seg ved stort sykefravær.

### Intervju

Gran kommunale familiebarnehage intervjuet både barn og ansatte om kjønn. Intervjuet er en metode for å få innsikt i subjektive forhold, det vil si barnets og den voksnes tanker og meninger (Søbstad og Løkken, 1995). Barneintervjuene ble gjennomført på uteavdelingen med barn mellom tre og seks år, fem gutter og sju jenter. Intervjuene foregikk som en samtale mellom en voksen og et barn der barnet

var i fokus. Spørsmålene som ble brukt er delvis tatt fra Gender Loops eksempelsamling (2009). Barna ble i forkant informert om hva som skulle skje. Personalet svarte på de samme spørsmålene som barna, men de svarte skriftlig og var anonyme. Svarene ble skrevet ned og analysert i et kjønnsperspektiv og svarene til de voksne og barna ble sammenlignet.

### Praksisfortellinger

Bruk av praksisfortellinger er en metode som kan brukes for å fange inn trekk ved den praktiske pedagogikken, som utgangspunkt for å vurdere, bevisstgjøre og observere de voksnes praksis overfor barna (Hovde og Moen 2010). Gran kommunale familiebarnehage brukte denne metoden i tillegg til kartlegginger og intervju. Personalet samlet praksisfortellinger med et kjønnsperspektiv, som de diskuterte og analyserte på personalmøter. Metoden var kjent for de ansatte. Barnehagen skriver i sin rapport at metoden er god for å få personalet til å reflektere over egne holdninger og væremåter. Dette kan også være en god måte å involvere hele personalet i prosjektet.

### Kartlegging av litteratur

Bjone-roa barnehage gikk gjennom litteraturen i barnehagen, og foretok en analyse i et kjønnsperspektiv av to tilfeldig valgte bøker. Målet for kartleggingen var å få økt personalets bevissthet på hva slags litteratur som finnes i barnehagen og øke personalets bevissthet generelt om kjønn og likestilling.

De telte opp hvor mange bøker som hadde gutter eller jenter i hovedrollen<sup>1</sup>. Tidligere undersøkelser har vist at de fleste hovedpersoner i barnebøker er gutter. Barn identifiserer seg med hovedpersoner av samme kjønn, og i bøkens verden kan gutter finne flere forbilder å identifisere seg med enn jenter (Østerås 2009). Bjone-roa barnehage ville også undersøke om det var flest kvinnelige eller mannlige forfattere av bøker med jenter i hovedrollen, og av bøker med gutter i hovedrollen.

Undersøkelser viser at barnelitteratur i liten grad synliggjør at det er mange måter å være jente og gutt på (Østerås 2009). To bøker ble analysert ut i fra hvilke roller gutter og jenter har i bøkene "Lillesøster går til barnehagen" av Kari Grossmann og "Tambar er et troll" av Tor Åge Bringsværd.

Metoden er enkel å bruke og kan gjennomføres innimellom annen aktivitet. Den er et godt utgangspunkt for refleksjon rundt hva slags litteratur barnehagen tilbyr, hvilke holdninger bøkene representerer, hvilke roller gutter og jenter har, og hvilke forbilder som presenteres i bøkene. Dette kan bidra til refleksjon rundt hvilke bøker barnehagen vil kjøpe, og hvordan man kan snakke med barna om innholdet.

<sup>1</sup> I kategorien gutter kan det også være menn og dyr av hankjønn, og i kategorien jenter kan det også være kvinner og dyr av hunkjønn som hovedrolleinnehaver i boken.



## 6. Resultater og analyse

### Moen barnehage – resultat fra observasjon

Da Moen barnehage fikk henvendelse fra Gran kommune om å delta i likestillingsprosjekt, syntes de det hørt spennende ut. De skriver at de alle hadde sine teorier om hvordan likestilling mellom kjønn var i deres barnehage, og at de hadde en spesiell motivasjon til å delta ut fra ønske om å kartlegge leken i et kjønnspektiv i utegruppa med barn i alderen tre til seks år.

De ville undersøke samleken mellom gutter og jenter, og hva tilgang på lekemateriale har å si for aktivitetene gutter og jenter velger. Dette ville de gjøre ved å observere barnas lek i utegruppa som er et område ute i skogen uten tilgang på leker, og barnas lek på lekeplassen med tilgjengelige lekematerialer. Ut fra dette formulerte Moen barnehage følgende problemstilling:

*Leker gutter og jenter mer sammen med lekemateriale eller uten lekemateriale?*

De ansatte gjennomførte kartlegginger ved å tegne kart over de to forskjellige utearealene. To ganger om dagen noterte de:

- Hvor mange og hvilken kjønns sammensetning det var blant de barna som lekte sammen
- Hva slags lek barna lekte

Det ble gjort kartlegginger på uteplassen over fire dager, og registreringene der viste at i de fleste aktiviteter deltok både gutter og jenter.

### Se skjema 1

På samme måte ble det gjort kartlegginger over fire dager på lekeplassen. Registreringene viste at når barna hadde lekemateriale tilgjengelig ble leken svært kjønnsdelt. Dette resultatet var nesten entydig. I tillegg observerte de ansatte at guttene lekte mest i sandkassa med bilene, mens jentene lekte en mer rolig familielek i lekehuset eller ved huskene. Barnehagen beskrev det de observerte på følgende måte: *"Barna fordeler seg i aktiviteter som er mer praktiske for guttene, mens jentene har en mer sosial lek, hvor de bruker språket mer"*.

### Se skjema 2 side 14

### Skjema 1

Grillhytta	Aktivitet	Jenter	Gutter	Kommentar
Observasjon Dag 1	Snekre	1	2	
	Samtale ved bålet	1	2	
	Rollelek under tre	2	1	
	Rollelek under klatretre		2	
	Sum	4	7	= 11
Observasjon Dag 2	Rollelek på sten	6	1	
	Rollelek under tre	1	3	
	Rollelek under klatretre		2	
	Sum	7	6	= 13
Observasjon Dag 3	Rollelek/fangelek	6	5	
	Sum	6	5	= 11
Observasjon Dag 4	Rollelek	1	1	
	Hinderløype		4	Lage løype til de andre
	Snekre		1	
	Samtale ved bålet	2		
	Sum	3	6	=10

## Skjema 2

Lekeplassen	Aktivitet	Jenter	Gutter	Kommentar
Observasjon Dag 1	Huske	1		
	Rollelek sandkassa		4	Samle snø og rim
	Kjøre lastebil		1	
	Rollelek lekehus	3		Samle snø og rim
	Sum	4	5	= 9
Observasjon Dag 2	Huske rollelek	2		
	Rollelek sandkaker	2		
	Graver		1	
	Rollelek sklia		3	
	Rollelek sandkasse	2	1	Samlek
	Sum	6	5	=11
Observasjon Dag 3	Rollelek lekeshus	2		
	Rollelek biler/sandkassa		4	
	Husker	2		Samtale i huska
	Sum	4	4	= 8
Observasjon Dag 4	Rollelek lekehus	2		
	Rollelek biler/sandkassa		4	
	Rollelek mopedkjøring		2	
	Husker	2		
	Egenlek bil		1	
	Sum	4	7	=11

Ut fra resultatene fra kartleggingene på lekeplassen og uteplassen, gjorde Moen barnehage seg noen refleksjoner rundt i hvor stor grad lekematerialet bestemmer gutters og jenters valg av aktiviteter. De observerte at guttene er mer opptatt av teknisk lek på lekeplassen, mens jentene er mer opptatt av det sosiale. På uteplassen i skogen får guttene mer utfordringer i det sosiale og språklige i samleken med både gutter og jenter. På samme måte ser de at jentene deltar mer i teknisk lek på uteplassen, eksempelvis når gutter og jenter snekret eller lagde hus under trærne sammen.

Kartleggingene har bidratt til at de ansatte har blitt mer bevisst på at variasjon i lek er viktig, og at barna får varierte erfaringer gjennom å kunne bruke uteområder som er forskjellig tilrettelagt. Dette vil barnehagen bruke mer bevisst. De ansatte har vært i tvil om det var bra å ha et lekeområde uten leker, men kartleggingen bekreftet at barna har en god lek på uteplassen.

Ut fra prosjektet har barnehagen blitt mer interessert i hvordan lekene som tilbys på lekeplassen er knyttet til kjønn og bidrar til kjønnstypisk lek. De stiller seg spørsmålet ved om det ville være en ide å kartlegge hvilke leker som tilbys og vurdere å skaffe mer kjønnsnøytrale leker, eller om de synes det er greit å ha det slik det er i dag.

Moen barnehage har brukt personalmøter til å snakke om prosjektet, slik at alle de ansatte fikk innblikk i prosessen. Videre ble foreldre informert på foreldremøte og i ettertid har funnene blitt formidlet i foreldresamtaler.





### Bjoneeroa barnehage – resultat fra kartlegging og analyse av litteratur

Bjoneeroa barnehage er som beskrevet innledningsvis en liten barnehage, og de opplevde problemer med å komme i gang med prosjektet. Det var praktisk vanskelig for de ansatte å samles og få til registreringer under samlinger. I oppstarten av prosjektet hadde barnehagen et ønske om å gjøre observasjon under samlingsstund, og finne ut hvordan de møtte barna, og spesielt gutter, som "falt ut" i samling.

Etter å ha strevd en del med å komme i gang, fant barnehagen ut at det var bedre å velge et tema som gjorde gjennomføringen enklere. De valgte derfor å jobbe med litteratur i barnehagen. De gjorde en kartlegging som viste kjønnsbalanse med tanke på hvem som har hovedroller i bøkene, og om kvinnelige og mannlige forfattere skrev bøker med gutt eller jente i hovedrollen. De ville også undersøke noen bøker i et kjønnsperspektiv.

Bjoneeroa barnehage formulerte målet for prosjektet slik:

- Å øke personalets bevissthet på hva slags litteratur vi faktisk har pr. i dag
- Øke personalets bevissthet generelt om temaet likestilling, og slik at vi reflekterer over hva vi bruker når av litteratur

Personalet forteller at de i forkant hadde en forestilling om at de hadde flere bøker av og for

jenter enn for gutter. Ut fra denne forventningen stilte de seg følgende refleksjonsspørsmål:

- *Tror vi at det er flest bøker for jenter fordi det faktisk er det, eller kan det være fordi vi liker dem best?*
- *Har vi fryktelig mange jentebøker, eller opplever vi det kanskje slik fordi guttene ikke vil lese, mens jentene vil?*

Kartlegging av bøkene i Bjoneeroa barnehage viste følgende:

GUTTER i hovedrolle	26
JENTER i hovedrolle	25
KJØNNSNØYTRAL	39
SANG, EVENTYR, RIM OG REGLER	29
<b>TOTALT</b>	<b>119</b>

Kvinnelige forfattere av jentebøker	24
Mannlige forfattere av guttebøker	20
Kvinnelige forfattere av guttebøker	6
Mannlige forfattere av jentebøker	1
<b>TOTALT</b>	<b>51</b>

Kartleggingen viste en jevn fordeling av bøker med gutter og jenter i hovedrollen<sup>2</sup>. Kartleggingen av forfattere viste at forfattere som regel skriver om en hovedkarakter med samme kjønn som seg selv, men at forfattere som er kvinner i større grad skriver bøker med gutter i hovedrollen, enn omvendt.

Resultatet viste en jevn kjønnsbalanse blant hovedkarakterene i bøkene, og dermed fant barnehagen ut at de hadde flere bøker med gutter i hovedrollen enn de trodde.

Det er bra med kjønnsbalanse blant hovedkarakterene i barnehagens bokutvalg, men hva med innholdet? Hvilke forventninger til, og forestillinger om kjønn lærer barna om gjennom litteraturen? Bjoneeroa barnehage valgte en tilfeldig bok blant bøkene med jenter i hovedrollen, og en tilfeldig bok blant bøkene med gutter i hovedrollen for å undersøke innholdet nærmere. De skrev ned innholdet i stikkordsform og gjorde en kort analyse:

#### "Lillesøster går til barnehagen"

av Kari Gorssmann:

Stikkord fra boka:  
*Farmor følger Lillesøster til barnehagen.  
Blå caps pappa.  
Rosa perlekjede storesøster.  
Røde støvlene mine.  
Grønn genser storebror.  
Gult skjerf mamma.  
Naboen mann.  
Pus, hun er våt.  
Lasse står i gangen i barnehagen sier hei (ansatt i barnehagen).*

#### "Tambar er et troll"

av Tor Åge Bringsvært:

Stikkord fra boka:  
*Pappa hjem fra jobb.  
Mamma hjemme.  
Tambar leiker på gulvet.  
Ikke lov og sloss i bhg.  
Pappa forteller på senga om kvelden fra gamle dager, store og sterke den gangen, kanoner, geværer, mennesker, troll, drepe, trollkone som brygde svakhetsdrikk så de ble like store - krympet til menneskestørrelse.  
Mamma Dovre liker å pynte seg, sterk, drømmer om oldemor som var prinsesse, oldefar var et digert fjelltroll med 2 hoder, glade i hverandre lell, prinsessen fant han.  
Tambar leiker med Gurine, Tambar sint når en skoleunge dytter Gurine, store gutter - Tambar løfter dem høyt i været.  
Begge løper sin vei. Gurine sladrer ikke, bare smiler, inn i dukkehuset begge to.  
Hun var også troll, så nå er de likestilte - funnet seg en venn.*

Analysen av bøkene viser at innholdet kan relateres til kjønn, og de fant eksempel på tradisjonelle kjønnsroller i at Tambars pappa var på jobb og mamma var hjemme. De fant også brudd med tradisjonelle kjønnsroller når lillesøster blir møtt av en mannlige ansatt i barnehagen.

<sup>2</sup> I kategorien gutter kan det også være menn og dyr av hankjønn, og i kategorien jenter kan det også være kvinner og dyr av hunkjønn som hovedrolleiehavere i boken.

Gjennom å se på innholdet i to bøker i et kjønns- perspektiv sier personalet at dette er noe de gjerne kan gå dypere inn i, både innad i personalgruppa, og sammen med barna. De ser at de tidligere har valgt bøker ut fra hvilke temaer som har vært aktuelle, og at likestillingsperspektivet overhode ikke har vært til- stede. De ansatte velger gjerne bøker ut fra erfaringer fra egen barndom, egne barns barndom og tradisjoner. Kartleggingen av litteratur har ført til refleksjon over resultatet og hvorfor litteraturutvalget er som det er. Personalet sier selv at kjønnsbalansen blant hovedkarakterene i barnehagens litteratur bare er flaks, fordi de ikke har hatt noen bevissthet rundt dette ved innkjøp av bøker. Det er positivt at det er kjønnsbalanse blant hovedkarakterene i barnehagens litteratur, men det er også viktig å se på hvilket handlingsreportoar barna lærer om gjennom innholdet i bøkene, og se dette i et kjønnsperspektiv. Erfarer barna gjennom litteraturen at det er mange måter å være gutt på, og mange måter å være jente på?

Videre vil barnehagen være mer bevisst på litte- raturen de bruker og kjøper inn, og prosjektet har ført til stadig nye refleksjoner i hverdagen. Et eksempel på slik refleksjon:

*“En gutt hadde rosa matboks, noen barn syntes dette var rart. Vi snakket om det med barna og undret oss”.*

Mens slike små episoder vanligvis ikke ville blitt lagt merke til, beskriver personalet at de har begynt å snakke med barna om temaet, og tar det opp i personalgruppa. På den måten er det bevissthet om å skape rom for mangfold blant gutter og jenter. Bjøneroa barnehage sier de vil bruke det de har lært videre, uavhengig av om prosjektet videreføres. De ser at gjennom bruk av praksisfortellinger og diskusjoner i perso- nalgruppa kan likestillingsperspektivet bli med som en integrert del av barnehagens hverdag.



### **Gran kommunale familiebarnehage - resultat fra kartlegging og intervju**

Gran kommunale familiebarnehage gikk med i prosjektet med en målsetting om å fremme likestillingsarbeid i barnehagen. De ønsket å undersøke lekens muligheter eller eventuelle begrensninger på grunn av fysisk miljø, til- gjengelighet til leker, eller personalets hold- ninger i forhold til kjønn. Problemstilling for prosjektet ble:

*Opplever barna at de har like muligheter i leken, uavhengig av kjønn?*

For å undersøke dette tok barnehagen i bruk flere metoder. De registrerte hva barna lekte med og sammen med hvem, både i uteavdelingen med barn i alderen fra tre til seks år og i småbarns- avdelingen. De gjennomførte barneintervju, og stilte også de samme spørsmålene til de ansat- te. I tillegg samlet de praksisfortellinger under- veis.

Styrer og to pedagogiske ledere sto for gjennom- føring av prosjektet, men hele personalgruppa ble involvert og deltok i prosessen. Barnehagen har brukt personalmøter til diskusjoner og reflek- sjoner knyttet til prosjektet. Foreldre ble også informert om prosjektet på foreldremøte.

Kartleggingene på småbarnsavdelingene ble gjort inne, fordi det er her de minste som ikke har lært å gå i størst grad kan komme seg frem selv, og dermed selv velge lek. I kartleggingen av leken i den minste aldersgruppa fant ikke perso- nalet noen mønstre relatert til kjønn. Gjennom

kartleggingene ble de ansatte imidlertid bevisst på hvordan mengden av leker som legges ut preger barnas lek. De reflekterte over at leken kanskje ville bli bedre hvis det var færre leker å velge mellom og større rom til å bevege seg på. De så også at personalet er en faktor som påvirker lekemulighetene for barna og hvordan leken utvikler seg, ut fra personalets engasje- ment. I rapporten konkluderer barnehagen med at *“hvis vi skal se på kjønnsforskjeller i denne aldersgruppen kan det kanskje være mer inter- essant å undersøke de voksnes henvendelse til barna for eksempel i måltidssituasjoner eller situasjoner som krever grensesetting.”*

Videre ble det gjort kartlagging av hva barna fra tre til seks år lekte, og hvem de lekte sam- men med, i uteavdelingen som har begrenset med lekemateriale. Barnehagen skriver selv at; *“Det er veldig få leker ute, noe som fører til at barnas kreativitet kommer til sin fulle rett.”* Og de finner at *“Utifra observasjoner av barna i lek, er det fem lekesituasjoner (se tabell under, aktiviteter i fet skrift) som er observert oftest, og med flest barn delaktig. I alle de fem leke- situasjonene er det observert samlek” (mellom gutter og jenter).* Her ligner altså resultatene det som ble observert på Moen barnehagen sitt ute- område. I Gran kommunale familiebarnehage sin uteavdeling finnes det likevel noen leker. Kartleggingen viser at i tillegg til samlek mel- lom gutter og jenter (37 av 67 observasjoner), så ble det også observert 30 tilfeller hvor gutter lekte sammen eller alene, og hvor jenter lekte sammen eller alene.

### Observasjoner fra uteavdeling i Gran kommunale familiebarnehage:

14 barn 3- 6 år, 8 jenter og 6 gutter. 3 observasjoner før lunsj og 5 observasjoner etter lunsj.

Lek	Før lunsj		Etter lunsj		Sum	Sum	Sum
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter	Jenter	Gutter	i alt
Lager mat med vann, butikk – krakken		2			2		2
Sandkasselek	3, 4	2		1, 2, 3	8	7	15
Familielek/ rollelek ved dukkestua	1	3, 3	3		6	4	10
Leker på haugen, klatrer			5, 2, 2, 1, 2	2, 4	6	12	18
Løpe og fangelek			1	4, 3	7	1	8
Leker i båten	2, 4	2		1, 2	5	6	11
Rockering				1	1		1
Samler rim i bøtte		3			3		3
Sparker fotball	2					2	2
Laftebyggesett				2	2		2
Lager pynt av naturmateriale				3	3		3
Leker spioner			1	1	1	1	2
Kjører lastebil, traktor			2			2	2

Antall gutter og jenter som leker sammen      Antall gutter som leker sammen, eller gutt alene  
 Antall jenter som leker sammen, eller jente alene

Aktivitetene som var dominert av gutter, eller hvor bare gutter deltok, var; leking/klatring på haugen, sparke fotball, leke spion og kjøre lastebil/traktor. Aktiviteter som var dominert av jenter, eller hvor bare jenter deltok, var; lage mat med vann/butikk, løpe og fangelek, rockering, samle rim i bøtte, lage pynt av naturmateriale og laftebyggesett. I denne fordelingen kan vi se en viss forskjell med en tendens til at gutter har en mer fysisk aktiv lek, mens jenter har noe mer rolige aktiviteter. Men det er også unntak, for eksempel at jenter deltok i løpe- og fangelek oftere enn gutter.

Barneintervjuene med fem gutter og sju jenter fra 3-6 år, viste at jenter i noe større grad enn gutter beskriver forskjeller i hva gutter får lov til/likes spesielt/greier bedre enn jenter, og hva jenter får lov til/likes spesielt/greier bedre enn gutter. Guttene svarer i noe større grad at jentene gjør og liker det samme som de selv.

Ni av de seks voksne som besvarte spørsmålene, svarer at det ikke er forskjell på jenter og gutter i barnehagen. Likevel skriver barnehagen at "på direkte spørsmål om gutter og jenters lek, svarer de (ansatte) allikevel at det er forskjell på hva gutter og jenter foretrekker. De svarer at gutter har mer fysiske leker og noen kjønnsnøytrale, mens de svarer at jentene velger typiske jente-ting som familielek, stillesittende aktiviteter rundt bordet og noen kjønnsnøytrale leker." De voksne svarer også til dels at det er enkelte ting jenter klarer bedre enn gutter, for eksempel finmotorisk lek og å organisere lek.

Barnehagen oppsummerer intervjuene med at:

- Både gutter, jenter og voksne svarer at alle bruker sandkassa.
- Bare jenter sier om jenter, og voksne sier om jenter, at de leker familie/rollelek.
- Bare gutter sier om jenter, at de leker på haugen og klatrer.
- Ingen svarer å løpe og fangelek.
- Bare jentene sier om gutta, at de leker i båten.

Ut fra dette påpeker barnehagen at det de har observert under lek, ikke helt stemmer overens med det barn og voksne svarer i intervjuene.

Oppsummert viser intervjuene at flertallet av de voksne mener at det ikke er noen forskjell på jenter og gutter i barnehagen, men beskriver likevel forskjeller i hva gutter og jenter liker å leke med, samt forskjeller i hva gutter og jenter "greier best". Blant barna har jentene i større grad en oppfattelse av at det er forskjell på hva jenter og gutter liker og greier. Gutter svarer i større grad at jenter liker det samme som de liker selv. På spørsmålet "hva vil du kjøpe i bursdagsgave til mamma" svarer to av guttene monstertruck og lastebil. På dette spørsmålet svarer jentene ting som pute, bok og telys.

I tillegg til kartlegging og intervju, brukte personalet i Gran kommunale familiebarnehage praksisfortellinger som en metode til å reflektere over holdninger og egen væremåte i forhold til gutter og jenter i hverdagen. Disse ble fortalt på

personalmøter og brukt som utgangspunkt for diskusjon og refleksjon.

Gran kommunale familiebarnehage sier at de har lært mye gjennom prosjektet. De har sett hvor viktig det er å involvere hele personalgruppa og de opplevde det som positivt å bruke en planleggingsdag hvor alle fikk delta på samling i regi av Likestillingscenteret, og sammen med de andre barnehagene i nettverket. Videre er det viktig at alle ansatte får bidra med noe i undersøkelsene, slik at de får et eieforhold til prosjektet.

Som følge av prosjektet har de kommet fram til at de fremover vil ha fokus på to områder i et kjønnsperspektiv:

- De voksnes deltagelse og engasjement i leken, som støttespillere, veiledere og rollemodeller
- Det fysiske rommet, og hvordan dette eventuelt begrenser leken til barna

Gran kommunale familiebarnehage påpeker også at de tydelig ser at foreldrene i størst grad opprettholder og forsterker forskjeller på gutter og jenter. Det kommer tydelig frem i valg av klær, leker og aktiviteter.



## 7. Hovedtrekk fra barnehagenes prosjekter

Det er et godt utgangspunkt for barnehagene å undersøke et område av driften, eller et tema i pedagogikken, som de allerede har diskutert og ønsker å finne ut mer om. Dette er en erfaring fra nettverket i Gran kommune, der spesielt Moen barnehage hadde en klar målsetting fra starten om å finne ut hvordan uteområder med og uten lekematerialer påvirker barnas lek. Et slikt utgangspunkt gir barnehagene en ekstra motivasjon fordi de kan knytte tematikken likestilling til områder i sin barnehage som de ønsker å undersøke nærmere.

Moen barnehage skriver i sin oppsummering: *"Vi var lenge i tvil om det var rett å gi barna et uteområde uten de typiske lekematerialene, og vi har hatt diskusjoner om akkurat dette. Noen dager har vi hatt med oss noen leker opp til Grillhytta, men gjentatte ganger ser vi at det bidrar mer til konflikter enn samlek. Etter å ha observert barna, ser vi nå at barna ser ut til å ha en god lek, selv uten lekematerialer, og at dette er noe vi kommer til å fortsette å gi tilbud om".*

Det å undersøke barnas samlek, ga Moen barnehage en bekreftelse på at uteområdet bidro til et godt lekemiljø. I et likestillingsperspektiv viste det seg at dette også bidro til mer samlek mellom gutter og jenter, og ga begge kjønn mer varierte utfordringer enn det lekeplassen med lekemateriell bidro til. Dette så Moen barnehage

som nyttige funn som det blant annet er positivt å kunne formidle videre til foreldre.

Bjøneroa barnehage var nyskjerrige på sin egen håndtering av spesielt gutter som ofte "falt ut" av samlingsstund, og så likestillingsprosjektet som en mulighet til å undersøke dette. Selv om prosjektet måtte legges om av praktiske hensyn, fikk Bjøneroa barnehage mye ut av å få et mer bevisst forhold til litteraturen som tilbys barna i barnehagen. De fant blant annet ut at bøker med jente i hovedrolle ikke var i flertall, slik de trodde på forhånd. Etter å ha kartlagt litteraturen beskriver de ansatte at de har fått en ny bevissthet om hva som tilbys av litteratur, og hva litteraturen representerer og formidler i et kjønnsperspektiv. Bjøneroa barnehages undersøkelse viser at det er mulig å ta tak i et enkelt område som for dem var praktisk overkommelig å undersøke, og likevel oppnå refleksjoner om kjønn og likestilling i et større perspektiv.

Gran kommunale familiebarnehage ville undersøke om barna opplevde at de hadde like muligheter i leken uavhengig av kjønn. Her viste barneintervjuene en tendens til at jentene har klarere oppfatninger om hva henholdsvis gutter og jenter får lov til/likes spesielt/greier. Guttene svarte i større grad ut fra seg selv og sine egne interesser, og formidlet i mindre grad at de var bevisst på kjønnsforskjeller. Tidligere erfaringer fra barneintervju med 6-åring i



Utsikten barnehage i Hedmark (Johannesen og Renolen 2010), viste at jentene var opp-tatt av at barnehagen måtte ha nok gutteleker. Intervjuene viser altså en tendens til at jentene er mer bevisst på forskjeller, og mer bevisst på andres behov og preferanser. Denne tendensen er også interessant sett i forhold til annen forskning som viser at jenter i større grad enn gutter ser andres behov og tar en hjelperolle i barnehagen (Odenbring 2010).

I intervjuene med de ansatte i Gran kommunale familiebarnehage, uttalte flertallet av de ansatte at det ikke er forskjell på jenter og gutter i barnehagen. På direkte spørsmål svarer de likevel at det er forskjell på hva gutter og jenter liker å leke med, og at det er visse ting jentene greier bedre enn guttene. Til tross for en overordnet bevissthet om at det ikke er forskjeller mellom kjønnene, konkretiseres det likevel en del forskjeller som også kan tenkes å påvirke gutters og jenters handlingsrom. De ansatte oppgir for eksempel at jentene "greier bedre" å drive med finmotorisk lek, tegne og kle på seg. Dette kunne være et tema å undersøke videre; stemmer en slik antagelse, og hadde det i så fall vært en mulighet å tilrettelegge for mer finmotorisk lek for guttene?

Undersøkelsene av hva gutter og jenter leker med, og hvem de leker sammen med, ble gjort i både Gran kommunale familiebarnehage og Moen barnehage. Funnene viser at jo større tilgangen på lekematerialer er, jo mer kjønnsdelt og kjønnsstypisk blir leken. Moen barnehage

sine uteområder med og uten lekematerialer, viser helt tydelig forskjell på graden av samlek. Observasjon av uteavdelingen i Gran kommunale familiebarnehage med lite leker, viste at det foregår både samlek og kjønnsdelt lek, men samleken mellom begge kjønn er mest dominerende. Dette gjør det interessant for barnehagene og i større grad være bevisst på hva lekematerialet gjør med leken, og hvordan dette eventuelt underbygger kjønnsroller og kjønnsdelt lek. Det gir også en bevissthet om at begrensning/fravær av leker kan være positivt i et kjønnsperspektiv da det kan synes å gi barna større utfoldelse uavhengig av kjønn, og på tvers av kjønn. Gran kommunale barnehage gjorde seg også noen refleksjoner om tilgang på lekematerialer, etter kartlegging av leken inne på småbarnsavdeling. De så at for mye lekematerialer var et hinder for leken, da barna hadde mindre plass å bevege seg på, og i mindre grad fant ro i leken. For øvrig var konklusjonen etter å ha kartlagt leken blant ett til treåringene, at det ville vært mer interessant å observere de voksnes henvendelser til barna i denne aldersgruppen, i forhold til å finne ut om gutter og jenter gis samme handlingsrom i leken.

Vi har erfart at selve gjennomføringen av prosjektet i barnehagen er like viktig som resultatene av undersøkelsen. Undersøkelsene er mest av alt en mulighet til å se seg selv og sin egen praksis på en ny måte, og til videre å kunne stille nye spørsmål og vurdere nye praksiser. Personalets involvering i bruk av metode og bearbeiding av materialet, er en viktig del av

prosessen i å lære om og reflektere rundt hvordan vi forholder oss til kjønn. Barnehagens rapporter og tilbakemeldinger viser at dette har ført til en sterkere likestillingsbevissthet og motivasjon hos de ansatte i barnehagene som har deltatt.



## 8. Veien videre

Utviklingsprosjektene i Gran kommune har gitt nyttig erfaring og interessante eksempler for andre barnehager som vil gjøre lignende prosjekter. Å jobbe med likestilling er et langsiktig arbeid, og vi anbefaler at prosjektet videreføres for de barnehagene som er interessert i dette, og eventuelt at nye barnehager får delta i utviklingsnettverket. Likestillingscenteret leder et lignende nettverk i Hedmark, finansiert av fylkesmannen i Hedmark. Her er tre barnehager inne i sin andre prosjektperiode, og disse barnehagene har fått mulighet til i enda større grad å forankre tematikken i hele personalgruppa, samt involvere foreldre. Resultatene fra de gjennomførte prosjektene i Gran har gitt barnehagene et konkret grunnlag som de kan jobbe videre med. Eksempelvis kan det være mønstre som er observert som barnehagene ønsker å få mer kunnskap om, og som de kan sette i gang

*For utfyllende informasjon, se rapportene fra den enkelte barnehage på:*

**[www.likestillingscenteret.no](http://www.likestillingscenteret.no)**

tiltak i forhold til. Hvis prosjektet videreføres vil barnehagene som deltar ha opparbeidet viktig innsikt og erfaring, og kan ut fra dette bidra med nyttig erfaringsspredning.

Å jobbe med likestilling i barnehagen er et komplekst felt, som krever en god forståelse av tematikken og åpenhet i forhold til å stille spørsmål til det vi tar for gitt. Barnehagene som har deltatt i dette prosjektet har vist et stort engasjement, og mange har opplevd å se kjønn og likestilling på en ny måte. Vår erfaring er at utviklingsprosjekter som dette gjør at de involverte får nye innsikter og reflekterer over hvordan barna blir møtt og forstår seg selv som gutt eller jente. Målet er at likestilling skal bli ett integrert perspektiv i hele barnehagens virksomhet, noe som krever et langsiktig og kontinuerlig fokus.





## Litteraturliste

Askland, L. og Rossholt, N. (2009) *Kjønnsdiskurser i barnehagen. Mening, makt, medvirkning*. Oslo: Fagbokforlaget

Bredesen, O. (2004) *Nye gutter og jenter – en ny pedagogikk?* Cappelen akademisk forlag

Johannesen, N. og Renolen, M. (2010) *Likestilling i barnehagene. Rapport fra fire barnehager i Hedmark 2010*. Likestillingscenteret

Jørgensen, S. (2008) *Suddenly all the fishes were Nemo. A Qualitative Study of Toddlers and Commercialization*. Master's thesis, Department of Sociology and Political Science, NTNU

Likestillingscenteret (2010) *Nye barnehager i gamle spor? Hva vi gjør, og hva vi tror. Statusrapport for likestillingsarbeidet i norske barnehager*. Utarbeidet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet.

Hovde, K. og Moen, R.-M. (2010) *Likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen 2007-2010. Rapport fra Kvinesdal kommune*. KUN, senter for kunnskap og likestilling

Kleppe, R. (2008) *Pilotprosjektet observant og rettferdig - en erfaringsrapport om bruk av video i barnehagen*. Kanvas og Reform

Nordfjell, O. m.fl. (2009) *Gender Loops, Eksempelsamling. Praksiser som kan fremme likestilling og kjønnsensitivitet i barnehagen*. Reform og generaldirektoratet for utdanning og kultur

Odenbring, Y. (2010) *Kramar, kategoriseringar och hjälpfröknar. Könskonstruktioner i interaktion i förskola, förskoleklass och skolår ett*. Göteborg universitet

Løkken, G. og Søbstad, F. (1995) *Observasjon og intervju i barnehagen*. Universitetsforlaget

Østerås, B. (2009) *Forventninger til kjønn i barnehagens litteraturutvalg*. Høgskolen i Hedmark

## Vedlegg 1 - Innhold i fellessamlinger for barnehagene og planleggingsdag

### Samling 1 -21.06.11

- Informasjon om prosjektet og prosessen
- Pedagogisk likestillingsarbeid i barnehagen – hva betyr det?
- Erfaringer fra prosjektarbeid i Hedmark og Sverige
- Erfaringer fra arbeid med likestilling i Drevsjø barnehage v/styrer
- Hvordan komme i gang med arbeidet i egen barnehage?
- Arbeid med problemstilling og planlegging av arbeidet i hver barnehage – veiledning

### Samling 2 – 19.09.11

- Hva har skjedd i prosjektet siden sist – hva har gått etter planen og hva har ikke gått etter planen v/barnehagene
- Refleksjoner rundt kjønn – forelesning og diskusjon
- Oppgaver i gruppe– refleksjoner rundt egen barndom
- Hvordan lykkes med prosjektarbeid? Foredrag og refleksjon
- Arbeid i hver barnehage – veiledning

### Samling 3 – 24.11.11

- Forventninger til kjønn i barnehagens litteraturutvalg – forelesning, diskusjon og refleksjon
- Resultater fra undersøkelsene i barnehagene
- Verdispill – oppgaver for refleksjon
- Rapportskrivning – forelesning og veiledning

### Planleggingsdag for personalet i de tre barnehagene – 15.08.11

- Pedagogisk likestillingsarbeid i barnehagen
- Hva handler likestilling om?
  - Likestilling i sentrale dokumenter
  - Hvorfor arbeide med likestilling og likeverd?
  - Eksempler på prosjekter i barnehager
- Metoder
- Hvordan lykkes med prosjektarbeid?
  - Ulike metoder
  - Gangen i en undersøkelse
- Gruppearbeid: Likestilling og medvirkning

Les utdrag av artikkelen "Likestilling i barnehagen – på vei eller på stedet hvil?" Eric Duncan

Hva tenker dere om forholdet mellom medvirkning og likestilling som tematiseres her?





**Kontaktinfo:**

Nina Johannesen

Prosjektleder

[nj@likestillingscenteret.no](mailto:nj@likestillingscenteret.no)

[www.likestillingscenteret.no](http://www.likestillingscenteret.no)

**Kontaktinfo:**

Mona Renolen

Prosjektmedarbeider

[mr@likestillingscenteret.no](mailto:mr@likestillingscenteret.no)

[www.likestillingscenteret.no](http://www.likestillingscenteret.no)